

Best Practice in Teaching and Learning

Name:

รศ.ดร.กาญจนา จันทร์ประเสริฐ

Position:

ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์

Title of the Best Practice:

กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรมในชั้นเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน

Goal:

ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติไว้ 3 มาตรฐาน และ 11 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา และมาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยต้องยึดแนวทางที่สอดคล้องกับทั้ง 3 มาตรฐาน เมื่อพิจารณาสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ข้าพเจ้ามีความเห็นว่ามาตรฐานที่ 1 ที่มีเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่พัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” นั้นเป็นมาตรฐานที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอย่างเร่งด่วน เพราะขณะนี้คนไทยมีความสับสนว่า “คนดี” เป็นอย่างไร มีคุณสมบัติอย่างไร และปฏิบัติอย่างไรจึงจะเรียกว่าดี โดยมีสัญญาณที่บ่งบอกถึงวิกฤติการณ์นี้หลายประการ เช่น การยอมรับในเรื่องทุจริตถาดตนเองได้ประโยชน์ด้วย หรือการโกหกเพื่อเอาตัวรอดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

Need for the Best Practice:

คุณธรรมและจริยธรรมเสมือนเป็นบทบัญญัติของความดีและความงามของจิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประกอบการณ์ในวิชาชีพของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ การละเลยความสำคัญของการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมจึงก่อให้เกิดความเสียหายและเกิดปัญหาต่างๆ ทั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและเป็นที่มาของปัญหาสังคม จึงเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาและให้คงอยู่ตลอดไปให้นานที่สุด การที่จะทำให้เกิดคุณลักษณะที่ฝังแน่นได้นั้นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝน การทำซ้ำ และให้เห็นคุณค่าอย่างชัดเจน ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้นำกระบวนการที่จะสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและส่งเสริมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้อยู่รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ผ่านโครงการ 4 โครงการที่หมุนเวียนกันไปในแต่ละภาคเรียน คือ โครงการจิตอาสา โครงการคนดีต้นแบบ โครงการถ่ายโอนความรู้สู่ชุมชน และโครงการ

ธรรมะสู่ชีวิต เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกทำกิจกรรมในหลายรูปแบบตามความต้องการซึ่งอาจจะเริ่มต้นด้วยการกระทำที่ง่ายในชีวิตประจำวันภายในมหาวิทยาลัย ภายในครอบครัว จนถึงการเสียดสและช่วยเหลือชุมชนภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาเกิดแนวคิดและมุมมองใหม่ตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งในสังคม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคม เป็นปัญญาชน เป็นบุคคลผู้ที่ได้รับการก่อเกิดปัญญาจากห้องทุ่งรังสิตอย่างสมบูรณ์

The Best Practice:

กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรมในชั้นเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ผ่านโครงการ 4 โครงการ มีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการจิตอาสา ในโครงการนี้มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- ขั้นที่หนึ่ง ข้าพเจ้าจะให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรม จากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ผู้รู้ นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมเป็นภาพรวมได้
- ขั้นที่สอง ให้นักศึกษาได้เลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาไว้อย่างกว้างๆ อาทิ กิจกรรมช่วยเหลือสังคม/จิตอาสา กิจกรรมเข้าวัดฟังธรรม/ไปโบสถ์/ไปมีสยิต โดยให้นักศึกษานันทิกภาพขณะทำกิจกรรม และเขียนบรรยายความรู้สึกหลังจากที่ทำกิจกรรมนั้นๆ แล้ว
- ขั้นที่สาม ให้นักศึกษานำเสนอความรู้สึก หรือความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมของตนเองให้เพื่อนๆ ฟังในห้องเรียนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต่อกิจกรรมเหล่านั้น
- ขั้นที่สี่ นักศึกษาร่วมกันสรุปถึงผลที่เกิดขึ้นว่าตนเองได้มีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้นเพียงใด อาทิ จากที่ไม่เคยช่วยเหลือคนอื่นแต่เมื่อให้การช่วยเหลือแล้วมีความสุขใจเกิดขึ้น และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งช่วยนำไปสู่การลดปัญหาต่างๆ ในสังคมได้

2. โครงการคนดีต้นแบบ ในโครงการนี้มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- ขั้นที่หนึ่ง นักศึกษาค้นหาบุคคลที่คิดว่าเป็น “คนดี” ในสังคมปัจจุบัน แล้วนำมานำเสนอในกลุ่ม เพื่อให้นิยามของคำว่า “คนดี” ร่วมกัน
- ขั้นที่สอง ร่วมกันสรุปความหมายเพื่อเป็นนิยามคำว่า “คนดี” และร่วมกันปฏิญาณว่าจะยึดเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
- ขั้นที่สาม ยกตัวอย่างคนดีในความหมายของนักศึกษา แล้วจัดทำเป็นโปสเตอร์ จัดแสดงเป็นนิทรรศการให้ผู้อื่นได้ตระหนักถึงการยกย่องเชิดชูคนดี เพื่อเป็นแรงจูงใจ หรือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยรังสิต

3. โครงการถ่ายโอนความรู้สู่ชุมชน มีลักษณะสำคัญคือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระและสอนให้เกิดการคิดแบบรวบยอดเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการนี้เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ในด้านการรับใช้สังคม นับเป็น

ประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงต่อการดำเนินชีวิตต่อไปในสังคม การรับใช้สังคมตามความต้องการของชุมชนและสังคม นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้วประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของนักศึกษาได้อย่างดี นักศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสังคมได้จริง โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

- ขั้นที่หนึ่ง ผู้เรียนประชุมกำหนดหัวข้อความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันและกำหนดชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ความรู้โดยเขียนเป็นโครงการ และนำเสนอโครงการหน้าห้องเรียนเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน หลังจากนั้นผู้เรียนต้องนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดที่จะนำไปถ่ายทอดต่อชุมชนให้ครูผู้สอนตรวจสอบความถูกต้อง
- ขั้นที่สอง ผู้เรียนติดต่อนัดหมายวัน เวลาที่เหมาะสมกับชุมชนในการให้ความรู้ และผู้เรียนดำเนินการตามโครงการที่ได้เสนอไว้
- ขั้นที่สาม ผู้เรียนกลุ่มนำเสนอผลการดำเนินการต่อครูผู้สอนและเพื่อนในห้องเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับและร่วมกันสรุปความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning) ผ่านกระบวนการถ่ายโอนความรู้สู่ชุมชนโดยมีครูผู้สอนเป็นพี่เลี้ยง

4. **โครงการธรรมะสู่ชีวิต** ซึ่งโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ให้นักศึกษาได้ใช้ธรรมะเป็นสิ่งที่ช่วยนำทางการดำเนินชีวิตในสังคมให้เดินถูกทาง เพราะการศึกษาธรรมะเป็นการศึกษาธรรมชาติของชีวิต ถ้าจิตของผู้ที่ศึกษาธรรมะ หรือธรรมชาติได้เข้าใจธรรมชาติจริงๆ จิตก็จะปล่อยวาง ไม่ไปยึดติดกับสิ่งใด ซึ่งนั่นก็จะทำให้จิตไม่เกิดทุกข์ เพราะจิตจะเห็นตามความเป็นจริงว่า ถ้าไปยึดติดก็จะทำให้เกิดทุกข์ ธรรมะจะช่วยให้เป็นคนดีมีเมตตา กรุณาต่อสัตว์และคนทั้งหลาย ทำให้จิตอ่อนโยนมากขึ้น โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรมดังนี้

- ขั้นที่หนึ่ง เชิญวิทยากรที่เป็นพระจากวัดต่างๆ หมุนเวียนกันไปมาบรรยายให้กับผู้เรียน
- ขั้นที่สอง ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้จากรับฟังบรรยายหัวข้อธรรมะในแต่ละครั้ง แล้วนำธรรมะนั้นมาสังเคราะห์เข้ากับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในห้องเรียนโดยมีครูผู้สอนเป็นพี่เลี้ยง

Evidence of Success:

จากการใช้กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรมในชั้นเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน พบว่าสามารถทำให้นักศึกษาส่วนหนึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” มีความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคม โดยการสะท้อนความคิดของนักศึกษาหลังจากได้ผ่านโครงการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งนำมาแสดงบางส่วนดังนี้

ดิฉันนำขวดน้ำพลาสติกที่จะนำไปทิ้งที่ถังขยะ
แล้วเห็นคุณชายคนหนึ่ง เห็นรถ ทาของเก่า ตัวผอมมาก
ดิฉันเลยนำขวดน้ำ ประมาณ 7 ขวด ไปให้คุณชาย
คุณชาย ของใจ นั้นมากมาย รานัน ร้อดีใจ และส่งสาร
มาก เลยจะนำขวดมาวางไว้หน้าห้อง เวลาที่ฉันไม่เจอ
คุณชาย คุณชายก็จะสาธิตเอง

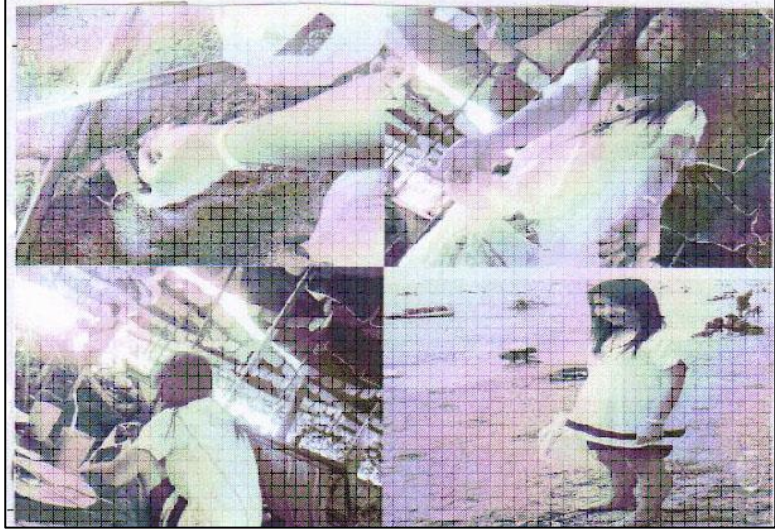
วันนี้ดิฉันเลยต้องมาชมวีทบาทึ่งเพื่อที่จะมาเก็บคู่มือ
com 112 วันนี้จากป้อมสี่แยกแก่งเต๋น แล่นต่อไปได้สอง 2.6
ในนกทักก็รู้สึกเหมือนกับที่รู้สึกบ้างดิฉันไม่มีดีส์ ดิฉันคิดว่า
มี 2 แห่ง ซึ่งใช้ไปไหนไปไหน 1 แห่ง อาจจะไม่ได้ตามตัวที่ไปไหนไกล
แต่การที่ขมแล้วรู้สึกในบางข้อสัน จะทำมาที่เดาว่าเป็น ดิฉันก็คิดว่า
เป็นคางคกอย่างหนึ่งแล้ว หวังว่าคนทักจักมีน้ำใจต่อกันในสังคม

ทำโครงการรณรงค์ลดการใช้เศษแก้ว ก็เพื่อลดปริมาณขยะ
ที่ส่งคว และทำโครงการลดการใช้แก้วพลาสติกไปทั่วๆ ส่งต่อไปเพื่อ ให้ชุมชน
รักษาความสะอาด

เมื่อเวลา ๑๓:๓๐ น. ที่โรงเรียน สอนได้มีคุณครูและคุณครู
อีกหลายท่านมาช่วยกัน ทำกิจกรรมที่โรงเรียน สอนได้
ต่อไป

- ทำกิจกรรมทำความดี โดยเก็บขยะตามชายหาด โดยที่
 จำเจ ได้มีโอกาสดูไปทะเลตอนวันหยุด ไปพบเห็นสิ่งมีชีวิต
 เต็มไปอยู่รอบๆ จึงมีโอกาสดูความดี โดยทะเลเก็บขยะตาม
 ล้อมชายหาด ทำให้จำเจรู้สำนึก เนื่องจาก ได้ทำความดี ด้วย
 ความเต็มใจ

ได้ทำกิจกรรมทำความดี โดยการกวาดลาน หน้ากับ
 เพื่อนๆ โดยกวาดลานหน้าหน้ากับเจ้าอาวาส จนสะอาด
 จึงมีความรู้สึกที่ดี ที่ได้ทำความดี และรู้สึกภาคภูมิใจ
 ที่เป็นอย่างนี้อีกด้วย

และจากการที่ข้าพเจ้าได้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างมีผลการปฏิบัติอย่างรูปธรรมจึงได้รับการคัดเลือกเข้ารับรางวัลโล่เกียรติคุณ “หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร” สาขาผลงานดีเด่น ในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ประจำปี 2556 และรางวัล “บุคคลตัวอย่างแห่งปี สาขานวัตกรรมกรรมการเรียนการสอน” ประจำปี 2557 ของมูลนิธิเพื่อสังคมไทย

Problems Encountered and Solution:

ปัญหาและอุปสรรคของการสอนสอดแทรกคุณธรรมในชั้นเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน คือเวลาในการทำกิจกรรมเพราะมีทั้งกิจกรรมในและนอกห้องเรียน ซึ่งถ้าขาดการวางแผนที่ดีจะเกิดผลกระทบต่อการเรียนรู้รายวิชาอื่นได้ ดังนั้นข้าพเจ้าได้แก้ปัญหาโดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะใช้เวลาในวันหยุด ซึ่งจะต้องอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจถึงผลดีที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่เกิดจากทำกิจกรรมและกำหนดแผนงานล่วงหน้า ในกรณีที่ต้องทำกิจกรรมนั้นกับหน่วยงานราชการ ในวันเวลาราชการนั้นจะต้องวางให้ตรงกับช่วงเวลาที่นักศึกษามีวันว่างในการสอบกลางภาคหรือปลายภาค

End of Text